

N:o 46.

Kungl Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsanslag till nationalföreningen mot emigrationen; gifven Stockholms slott den 14 februari 1908.

Under åberopande af bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för understödjande af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1908 af tillgängliga medel utanordna ett belopp af 5,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hamilton.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Departementschefen, statsrådet grefve Hamilton anförde i underdånighet:

Uti en till Kungl. Maj:t den 28 december 1907 inkommen skrift har centralstyrelsen för nationalföreningen mot emigrationen anhållit om statsanslag till främjande af föreningens verksamhet. I fråga om föreningens tillkomst och ändamål samt verksamhet och ekonomiska ställning har styrelsen därvid meddelat följande.

Nationalföreningen mot emigrationen bildades å offentligt möte i Stockholm den 22 maj 1907 för att enligt det vid mötet antagna programmet verka för emigrationens förebyggande äfvensom för i utlandet boende svenskars återinflyttning till Sverige. Styrelse och revisorer valdes därefter på sammanträde i Stockholm den 11 juni samma år.

Föreningens verksamhet kommer att drivas utefter två linjer: upplysning och ett planmässigt praktiskt arbete mot emigrationen.

Genom sin upplysningsverksamhet vill föreningen bland folkets breda lager vidga kännedomen om svenska och amerikanska förhållanden, särskildt ekonomiska, sålunda söka motverka en gängse öfver-skattning af utkomstmöjligheterna i Amerika och bidraga att stärka solidariteten mellan Sveriges folk och land. Upplysningsarbetet bedrivs genom föredrag och småskrifter, genom tidningspressen o. s. v. Det påbörjades på nyåret 1908 med föredragsverksamhet i Blekinge och Värmland samt kommer att fortsättas i Kalmar, Älfsborgs, Norrbottens och Hallands med flera län.

Åt det praktiska arbetet skall dock föreningen i första rummet ägna sina krafter.

Närmast knyter sig detta till uppgiften att med råd och hjälp till utkomst i Sverige söka nå den ungdom, särskildt på landsbygden, ur hvilken emigrationen företrädesvis rekryteras. Som organ för en dylik verksamhet ämnar föreningen använda sig af upplysningsbyråer — närmast i de af emigrationen värst hemsökta länen — med en centralbyrå i Stockholm. Dessa byråer skola med uppmärksamhet följa arbetsmarknaden i landet, stå i förbindelse med arbetsförmedlingsanstalter och enskilda arbetsgifvare, hushållningssällskapens egnahemsnämnder, privata egnahemsföreningar och egendomsagenturer och hafva till uppgift att förmedla arbetstillfällen, biträda vid köp eller arrende af egendomar och jordlotter o. s. v. Framför allt skola dock byråerna söka hjälpa jordbruksarbetaren öfver de formaliteter — landtmäteriförrättning, lagfart, inteckning o. s. v. — som äro förenade med vår jordförmedling, och på samma gång att utnyttja de möjligheter, som statens egnahemslånerörelse erbjuder. Utom byråerna ämnar föreningen ute i bygderna anställa lämpliga ombud, som skola tillhandagå föreningen med upplysningar om förhållandena på sin ort samt därstädes sprida kännedom om föreningens syfte och arbete. Centralbyrån i Stockholm är i verksamhet sedan oktober månad 1907, en upplysningsbyrå har i slutet af år 1907 öppnats i Göteborg, och i Karlstad skall en byrå vara ordnad på föråret 1908. Så snart en effektiv teknik för byråernas arbete hunnit utbildas och föreningens ekonomiska resurser det medgifva, skall byråverksamheten utsträckas till öfriga län, närmast Kalmar, Älfsborgs och Norrbottens.

Men då en af de afgörande orsakerna till utvandringen är brist på tillfällen till god och tryggad utkomst, kan föreningen icke inskränka sig till att förmedla tillgängliga sådana; den måste äfven själf söka verka för beredande af flera utkomstmöjligheter. Närmast kan detta ske på jordbrukets område, därigenom att föreningen söker direkt befordra

en rationell utveckling af egnahemsrörelsen och sålunda för landsbyg-
dens ungdom vidga utsikterna att själfverksamt deltaga i utnyttjandet
af våra jordbruksresurser. Det kanske väsentligaste hindret för eгна-
hemsverksamheten är emellertid icke formaliteterna vid jordförmedlingen
och egnahemslånen, utan svårigheten att öfver hufvud erhålla för små-
bruk lämpad jord. Detta erkändes också i Kungl. Maj:ts proposition
till 1907 års Riksdag (n:r 149) med förslag till bildande af en jordför-
medlingsfond. Föreningen skall i öfverensstämmelse härmed, så långt
dess ekonomiska resurser medgifva, antingen själf inköpa odlad eller
odlingsbar jord att uppdelas till mindre, ekonomiskt bärkraftiga jord-
bruk eller taga initiativet till föreningar eller bolag för dylik verksamhet
af den typ, som åsyftas i nådiga kungörelsen angående allmänna be-
stämmelser för lån från jordförmedlingsfonden den 28 juni 1907. I beford-
randet af en dylik jordförmedlingsverksamhet ser föreningen sin kanske
främsta uppgift. Ett dylikt jordförmedlingsbolag för västra Sverige
är på föreningens initiativ under förberedelse och kommer att börja sin
verksamhet i Värmland, där lämpliga egendomar börjat undersökas.

Föreningens sålunda antydda verksamhet utsträckes, i den mån
detta med framgång visar sig kunna ske, äfven till hemvändande svensk-
amerikaner och öfver hufvud svenskar i utlandet och anknytes därmed
till sträfvandena att leda en återinvandring hem till Sverige. — Den
byrå, som upprättats i Göteborg, har till specialuppgift att åt de tal-
rika svensk-amerikaner, som årligen besöka hemlandet, lämna råd och
upplysningar rörande medborgarskap, äktenskapslagstiftning, värnplikt,
rätt att idka näring m. m. och att öfver hufvud genom förmedling af
jordbruk och arbetstillfällen främja deras bosättning i Sverige. För
denna verksamhet har föreningen bland annat låtit utarbета och trycka
formulärblanketter till ansökan om svensk medborgarrätt, om rätt att
idka näring o. s. v., hvilka genom föreningens byråer kostnadsfritt
tillhandahållas vederbörande. Härjämte har föreningen för afsikt att
utgifva en handbok, innehållande dels en framställning öfver den eko-
nomiska utvecklingen i vårt land under de senaste årtiondena, dels
populärt hållna svar på de frågor, som -- enligt svenska legationens
i Washington, de svenska konsulatens i Förenta Staterna, officiella
emigrationsutredningens och föreningens egen erfarenhet — i allmänhet
göra de förmögnare svenskamerikanerna tveksamma, när det gäller en
återinflyttning till Sverige.

Föreningen har redan under de få månader den varit i verksam-
het kunnat glädja sig åt stor anslutning från allmänhetens sida. An-
talet medlemmar närmar sig 1,500, motsvarande omkring 5,000 kronor i

medlemsafgifter, hvaraf dock de ständiga medlemsafgifterna böra fondas. Vidare hafva tjugu landsting visat föreningen sitt förtroende genom att för år 1908 bevilja föreningen anslag å tillhopa 4,850 kronor. Af hushållningssällskapen hafva tio beviljat föreningen anslag för år 1908 med 250 kronor hvarterda. Slutligen åtnjuter föreningen för 1908 understöd från enskilda donationer och stiftelser å tillhopa 12,000 kronor. Men en afsevärd del af dessa medel åtgår för täckande af den nybildade föreningens organisationskostnader, och öfver hufvud torde det vara uppenbart, att de icke kunna vara tillräckliga för föreningens verksamhet, om denna skall bedrivas med den kraft, föreningen vill nedlägga i sitt arbete och som den stora och svåra uppgiften kräfver. Utan stöd jämväl från statsmakternas sida måste det dröja ännu en afsevärd tid, innan föreningens verksamhet kan vara i full gång.

I föreningens ofvan antydda verksamhet är det för närvarande två uppgifter, som närmast måste tillgodoses och som draga betydande kostnader. Det gäller dels att sätta de redan upprättade eller planerade upplysnings- och förmedlingsbyråerna i stånd att utan störande ekonomiska hinder fullfölja sin verksamhet, dels ock att snarast möjligt kunna utgifva en auktoritativ handbok om Sverige jämte råd och upplysningar rörande medborgarrätt, värnplikt m. m.

Beträffande förvaltningskostnaderna under åren 1908—1909 för byråerna i Stockholm, Göteborg och Karlstad äfvensom för utarbetandet och förläggandet af handboken har föreningens styrelse uppgjort följande approximativa beräkningar.

Förvaltningskostnader för upplysnings- och förmedlingsbyråerna i

Stockholm:

Lön åt byråföreståndaren (tillika föreningens sekreterare och ombudsman)	kronor	6,000:—	
Arfvode åt juridiskt biträde	»	600:—	
Lön åt tvenne kontorsbiträden	»	2,000:—	
Hyra för lokal, lyse, ved etc.....	»	1,000:—	
Vaktmästare	»	600:—	
Porto, skrifmaterialier, telefon m. m.....	»	1,500:—	
Trycksaker	»	2,000:—	
Resor	»	300:—	
Diverse	»	200:—	
			14,200:—
	Transport kr.		14,200:—

		Transport kr.	14,200:—
<i>Göteborg:</i>			
Lön åt byråföreståndaren	kronor	1,500:—	
Lokal, lyse, värme m. m.	»	500:—	
Juridiskt biträde	»	600:—	
Porto, trycksaker m. m.	»	400:—	3,000:—

<i>Karlstad:</i>			
Lön åt byråföreståndaren	kronor	1,500:—	
Lokal, lyse, värme m. m.	»	500:—	
Juridiskt biträde	»	400:—	
Porto, trycksaker m. m.	»	300:—	2,700:—
	Summa kronor		19,900:—

Kostnader för utgifvande och förläggande af förberörda handbok.

Redaktörens arfvode.....	kronor	400:—
Arfvoden åt medarbetare.....	»	300:—
Tryckning	»	500:—
	Summa kronor	1,200:—

Anm. Förutsättningarna för att kostnaderna skola kunna hållas inom ramen af denna summa äro, att flera medlemmar af föreningens styrelse medverka vid handbokens utarbetande utan ersättning.

På grund af hvad sålunda anförts och då det mål, föreningen genom sin verksamhet vill vinna, att bevara folket åt landet, gifvetvis måste anses såsom ett statsintresse af första ordningen, har föreningen i underdånighet hemställt, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen utverka ett anslag å extra stat för år 1909 å 10,000 kronor såsom bidrag till *dels* underhållande af föreningens upplysnings- och förmedlingsbyråer i Stockholm, Göteborg och Karlstad, *dels* utgifvande och förläggande af den ofvan omnämnda handboken, af hvilket anslag föreningen skulle äga utbekomma hälften, 5,000 kronor, redan under år 1908.

Förste aktuarien, filosofie doktorn A. G. Sundbärg, som med anledning af Riksdagens skrivelse den 13 maj 1904 angående utredning

af emigrationsfrågan m. m. den 30 januari 1907 erhållit uppdrag att verkställa utredning beträffande emigrationsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål, har på grund af nådig remiss i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och däruti anfört följande.

Nationalföreningen mot emigrationen syntes kunna blifva af gagn för statsförvaltningen genom sin naturliga sträfvan att städse hålla sig underkunnig om alla de frågor, som stode i samband med emigrationen, hvarigenom alltså en källa till kunskap därutinnan ständigt skulle stå det offentliga till buds.

Särskildt syntes det vara af värde att, när — såsom stundom inträffade — emigrationen plötsligt vunne insteg i förut jämförelsevis förskonade bygder, en organisation funnes till hands med goda förut-sättningar att genast föranstalta en undersökning på ort och ställe af de orsaker, som kunde hafva föranlett ett sådant nytt utbrott, och föreslå de åtgärder, som från det offentligas eller enskildas sida borde vara att vidtaga för ett hejdande af rörelsens ytterligare spridning.

Då alltså föreningen syftade till fyllandet af en i hög grad samhällsgagnande uppgift och då densamma syntes kunna vid olika tillfällen blifva af äfven direkt nytta för statsförvaltningen, tillstyrkte Sundbärg föreningens ansökan om ett statsbidrag. Med afseende å den omfattande verksamheten och de bidrag, som för densamma erfordrades — och äfven syntes vara att förvänta — från enskilda, torde icke heller med afseende å det föreslagna beloppet någon anmärkning vara att göra.

På nådig befallning har vidare landtbruksstyrelsen yttrat sig i ärendet.

Landtbruksstyrelsen, hvars uppgift är att bevaka landtbrukets och dess binäringars samt fiskerinäringens intressen, har därvid ansett sig icke hafva anledning att ingå i bedömande af förevarande ärende ur annan eller vidsträcktare synpunkt, än som betingas af landtbruksstyrelsens allmänna ändamål. Då emellertid, enligt programmet för nationalföreningens mot emigrationen verksamhet, föreningen är sinnad att arbeta för äfven landtarbetarnas bästa och söka vid fosterlandet fästa eller dit återföra arbetskrafter, som eljest kunde gå förlorade för detsamma men genom föreningens arbeten skulle kunna komma att såsom mindre jordbrukare eller på annat sätt gagna vårt land, samt särskildt att med stöd af statens jordförmedlingsfond antingen själf inköpa odlad eller odlingsbar jord att uppdelas till småbruk eller taga initiativet till föreningar eller bolag för dylik verksamhet, har landt-

bruksstyrelsen funnit, att landtbruket och möjligen äfven fiskerinäringen kunde draga nytta af föreningens arbete. Styrelsen har därför ansett sig böra, försåvidt Kungl. Maj:t eljest skulle finna anledning därtill förefinnas samt, efter pröfning af ärendet i hela dess vidd, anse det sökta beloppet motsvara föreningens behof af statsunderstöd och den nytta för det allmänna, som däraf kunde förväntas, för sin del lifligt förorda bifall till framställningen.

Jämväl kommerskollegium har, efter erhållen nådig remiss, afgifvit underdånigt utlåtande, däri kollegium, med hänsyn till den å nationalföreningen mot emigrationen ankommande, synnerligen behjärtansvärda uppgift, som väl hufvudsakligen vore inriktad på att bevara och förvärva arbetskraft åt jordbruket, men därjämte kunde väntas komma att i flera riktningar blifva af stor betydelse för vårt lands öfriga näringslif, förklarar sig anse, att staten, i likhet med hvad som vore fallet med flertalet landsting och åtskilliga hushållningssällskap, ägde anledning att ekonomiskt understödja föreningens verksamhet. Emot det begärda beloppet, utan hvilket de med ansökningen afsedda planerna i afseende å upplysnings- och förmedlingsbyråerna samt handbokens utgifvande endast med svårighet syntes kunna fullföljas, hade kollegium icke något att erinra.

Departements-
chefens
yttrande.

Den uppgift, nationalföreningen mot emigrationen satt sig före, synes mig vara af beskaffenhet att böra understödjas från statens sida.

En officiell utredning rörande emigrationsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål pågår visserligen, men nationalföreningens verksamhet, inriktad som den är väsentligen på det praktiska upplysnings- och förmedlingsarbetet, lärer ingalunda af sådan anledning kunna anses mindre behöflig.

Hvad angår beloppet af det äskade statsbidraget, har jag funnit den af nationalföreningen lämnade utredningen icke vara tillfyllest för att kunna rätt bedöma denna sida af saken. Jag har därför infordrat närmare upplysningar, och har från föreningen dels meddelats mig, att byråföreståndaren i Stockholm, för hvilken lönen upptagits till 6,000 kronor, skulle blifva så godt som helt och hållet upptagen af sitt ifrågavarande arbete, dels ock till mig öfverlämnats följande ungefärliga beräkning af föreningens inkomster och utgifter under tiden från och med den 1 oktober 1907 till och med den 31 december 1908.

Inkomster:

Medlemsafgifter t. o. m. 31 jan. 1908	kronor	5,481: —
Anslag af 20 ländsting.....	»	4,850: —
Anslag af 16 hushållningssällskap.....	»	3,850: —
Understöd af enskilda donationer och stiftelser	»	12,000: —
Beräknade medlemsafgifter 1 febr.—31 dec. 1908 ...	»	2,000: —
		<hr/>
	Summa kronor	28,181: —

Utgifter:

Ständiga medlemmars fond	kronor	3,300: —
Utgifter okt.—dec. 1907 enligt föreningens räkenskaper	»	4,578: 15
Kostnader för föreningens centralbyrå i Stockholm enligt de i föreningens ansökan lämnade uppgifter:	»	14,200: —
Tilläggskostnader för centralbyrån:		
Ett kontorsbiträde		900: —
Trycksaker.....		1,000: —
Resor		700: —
	»	2,600: —
Kostnader för föreningens byrå i Göteborg enligt förut lämnade uppgifter	»	3,000: —
Tilläggskostnader för samma byrå	»	900: —
Kostnader för föreningens byrå i Karlstad	»	2,700: —
Föreningens handbok	»	1,200: —
Föredrag i Värmland januari—februari 1908	»	500: —
Föredrag och agitationsverksamhet i Blekinge januari—mars 1908	»	750: —
Föredrag i Kalmar, Jönköpings, Kronobergs, Hallands, Älfsborgs och Skaraborgs län (i samarbete med därvarande föreläsningföreningar)	»	1,000: —
Föredrag å arméns mötesplatser under regementsmötena 1908.....	»	500: —
Föreningens folkskrifter (distribution och författarfvode)	»	400: —
Artiklar mot emigrationen i pressen	»	300: —
Föreningens kvartalsskrift.....	»	1,000: —
		<hr/>
	Transport kronor	36,928: 15

	Transport kronor	36,928:	15
Pågående utredningar i emigrationsfrågan berörande			
spörsmål	»	750:	—
Ombud för föreningen i Kalmar, Västervik, Borås, Vänersborg (eventuellt Åmål eller Mellerud)	»	2,400:	—
		<hr/>	
	Summa kronor	40,078:	15

Såsom Eders Kungl. Maj:t behagade finna, har föreningen, sedan dess ansökan ingafs, uppmuntrats med ytterligare understöd. För att emellertid föreningens verksamhet skall, såsom önskligt är, kunna utvecklas i den uti förenämnda beräkning angifna omfattning, synes ett statsanslag till begärddt belopp af 10,000 kronor vara erforderligt.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för understödjande af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1908 af tillgängliga medel utanordna ett belopp af 5,000 kronor.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle aflätas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Carl. G. Edman.